
ABELLÓ, Teresa; PUENTE, Ginés [eds.] (2020). *Mi vida. Federico Urales*. Barcelona-Tarragona: Edicions de la Universitat de Barcelona - Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 513 p.

La Universitat de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili, a través dels respectius segells editorials, acaben de publicar, en coedició, les impagables memòries de Joan Montseny (Federico Urales), *Mi vida*. La present edició recull íntegrament una autobiografia esdevinguda ja clàssica, que fou publicada inicialment en tres toms els anys 1930-1931. Hem de celebrar l'aparició d'aquesta nova edició per un doble motiu. Primer, perquè ens trobem davant d'una autobiografia fonamental per a qualsevol persona que vulgui conèixer no només la història de l'anarquisme a Espanya, sinó també la història política contemporània espanyola en general. I, segon —i no és, aquesta, una qüestió menor—, perquè tot i la seva importància no ha estat tradicionalment una obra de fàcil accés, en el sentit que són pocs els arxius i les biblioteques que disposen dels tres exemplars. És, precisament, la dificultat de trobar els tres volums junts —una circumstància motivada perquè es van publicar en moments diferents i van ser destruïts durant el

franquisme— el que fa d'aquesta reedició una obra necessària.

Mi vida es el primer títol de la col·lecció «Lliurepensaments», que té la lloable pretensió de recuperar de l'oblit alguns dels textos de pensament *divergent* (lliurepensadors, espiritistes, maçons i anarquistes) més rellevants que es van escriure entre la Revolució Francesa (1789) i la Guerra Civil espanyola (1936). En la present edició, els editors —Teresa Abelló, professora a la Facultat de Geografia i Història de la UB, i Ginés Puente, investigador predoctoral a la mateixa Facultat— han optat per fer una correcció gramatical i ortotipogràfica, però s'han conservat les formes lèxiques i onomàstiques de l'edició original.

En aquesta nova presentació, les memòries estan precedides de quatre aclaridors estudis preliminars, que ajuden a matisar i a enriquir el perfil biogràfic i ideològic de Joan Montseny. El primer d'aquests estudis el devem a Ginés Puente (Universitat de Barcelona) i duu per títol «De Federico Urales a Joan Montseny: la vida de un anarquista controvertido». En aquestes pàgines es presenta de forma breu la biografia de Montseny i, sobretot, com van interactuar algunes de les persones més influents en la cultura i la contracultura del període, a la vegada que s'aporten dades per

entendre millor la realitat d'algunes d'aquestes complexes relacions.

El segon text introductor, «Joan Montseny o Federico Urales: ideología y polémicas de un anarquista», està escrit per Teresa Abelló (Universitat de Barcelona). El que trobem en aquestes pàgines és una acurada presentació de la ideologia (política, sindicalista, anarquista) de Montseny i, si podem expressar-ho així, de quina era la seva filosofia vital i quins eren els principis que regien la seva moral. En definitiva, el que ens presenta Abelló és, sobretot, la biografia intel·lectual de Montseny, tot posant l'accent en les principals fites d'aquesta biografia, com ara la creació de *La Revista Blanca* —publicació de referència per a l'anarquisme internacional—, la seva intensa faceta com a publicista, les seves tenses desavinences amb la Confederació Nacional del Treball —Montseny va defensar un anarquisme de signe individualista, contraposat al de la CNT— i algunes sonades polèmiques, teòriques i periodístiques, amb alguns dels pesos pesants de l'anarquisme ibèric, com ara Joan Peiró.

Un nou estudi introductor, el tercer, «Joan Montseny y el catalanismo», serveix al seu autor, Jordi Martí (Universitat Rovira i Virgili), per presentar-nos una qüestió de molta rellevància: la visió que Montseny tenia

sobre el catalanisme o, si es vol, sobre el fet nacional català. Tema fonamental, atès que no podem oblidar que la vida de Montseny coincideix amb una sèrie de fets històrics determinants tant per al moviment obrer i l'anarquisme com per al catalanisme. Com demostra Martí, Montseny no va participar activament en el moviment catalanista, però sí que el va conèixer i va ser objecte de les seves anàlisis, tant positives com negatives, i va conviure-hi, especialment de forma dialèctica, fins al punt que Montseny va donar espai en les seves publicacions a autors i a teòrics del catalanisme. Sense oblidar, és clar, les seves pròpies opinions sobre un fenomen de la complexitat del catalanisme. Una opinió que no era fruit d'una postura monolítica, ni va mantenir sempre els mateixos posicionaments. Com conclou Martí, la seva postura envers el catalanisme no era fruit d'una tesi immutable sinó que va dependre, molt sovint, del context històric i del moment concret.

Finalment, l'últim dels textos introductoris a les memòries, és «Federico Urales: anarquista transnacional», de Jaime D. Rodríguez (Universidad Autónoma de Madrid). En aquest breu assaig es reflexiona sobre un dels aspectes centrals de la ideologia de Montseny, sense el qual no podem entendre el personatge en tota

la seva dimensió: el seu internacionalisme o cosmopolitisme anarquista. Aquesta vocació anarquista transnacional converteix Montseny en un dels més destacats difusors de l'anarquisme a nivell internacional. No podem oblidar, en aquest sentit, que Montseny va mantenir relació —i les seves memòries en donen fe— amb algunes de les personalitats anarquistes més importants del moment i que ell mateix va esdevenir un dels eixos connectors de l'anarquisme a nivell mundial. Com conclou Rodríguez, Montseny va ser, en definitiva, un dels intel·lectuals anarquistes més destacats de la seva generació.

Les memòries ens permeten recuperar la figura d'una de les personalitats més reconegudes en el complex teixit anarquista ibèric de finals del segle XIX i primeres dècades del segle XX. Home de forta personalitat i arrogància, va ser estimat i odiat tant pels seus correligionaris anarquistes com pels detractors d'aquesta ideologia. Montseny, impel·lit pel desig d'explicar amb detall els avatars de la seva vida, va començar a escriure les seves memòries l'any 1928, quan tenia 64 anys, i les va concloure tres anys després. Com ell mateix va reconèixer, en un primer moment la seva intenció era que els tres volums fossin publicats conjuntament. Tanmateix, la por a qualsevol tipus d'atemptat

contra la seva vida, va fer avançar la publicació del primer volum. En cas que es produís fatalment aquest hipotètic atemptat, serien altres els encarregats de publicar, de manera pòstuma, la totalitat dels volums.

La seva autobiografia abasta des de la seva infantesa fins a l'any 1923, data que coincideix amb la publicació del primer número de *La Revista Blanca* en la seva segona època. Des d'aleshores i fins a l'aparició del primer tom l'any 1930 van passar uns anys plens d'activitat. Malgrat això, sembla que Montseny va voler deixar aquí el seu relat des de l'interior del moviment i va decidir dedicar un futur quart i últim tom a recordar la seva militància anarquista des de fora, tot i que aquest tom no va arribar a publicar-se mai.

En el primer volum l'autor narra, per exemple, els seus records d'infantesa; el naixement de l'interès pel socialisme i l'anarquisme; com va conèixer la seva companya, Teresa Mañé; i, finalment, com va viure el tristament cèlebre procés de Montjuïc, que va tenir lloc entre 1896 i 1898. El segon volum comprèn des del retorn de l'exili (Londres, París) el 1898, fins al tancament de *Tierra y Libertad*, el 1904, i Montseny hi explica com es va fundar *La Revista Blanca*, molt probablement el projecte editorial llibertari català més important.

El tercer i últim volum exposa des del procés contra el pedagog Francesc Ferrer i Guàrdia fins a la represa de l'edició de *La Revista Blanca* (1923), i hi relata aspectes cabdals de la seva vida, com el naixement de la seva filla, Frederica Montseny, o el seu retorn a la Barcelona del pistolisme i el sindicalisme revolucionari.

En definitiva, *Mi vida* és una obra farcida de documents —cartes i textos periodístics sobretot—, d'accions i passions, de sentiments, de molt poques alegries, però d'un dramatism molt accentuat i intens. I, per sobre de tot, és un document fonamental per entendre la història de l'anarquisme i acostar-nos a alguns dels personatges més destacats del panorama nacional i internacional. Hem de celebrar, doncs, que des del món universitari es duguin a terme iniciatives com la reedició i posada al dia d'alguns dels textos fonamentals per conèixer millor el nostre passat. I, sens dubte, les memòries de Joan Montseny han esdevingut un clàssic, una lectura gaire ineludible per a qualsevol interessat en la història de l'anarquisme, no només en l'àmbit ibèric, sinó també a nivell europeu o, fins i tot, mundial.

Santiago IZQUIERDO BALLESTER
Universitat de Barcelona
santi.izquierdo@ub.edu

POUS I PAGÈS, Josep. *Per Catalunya* (2020). Edició a cura de M. Àngels Bosch. Figueres: Ajuntament de Figueres, 231 p.

L'aparició de *Per Catalunya*, aplec de textos de guerra de l'escriptor i polític Pous i Pagès és una bona notícia cultural i historiogràfica. Tanca un període i complementa molt eficaçment el volum *Al marge de la revolució i de la guerra* que el mateix dramaturg va publicar el 1937. Ara Maria Àngels Bosch presenta els escrits que faltaven. Complementa també, i molt bé, la biografia que la mateixa autora va publicar anteriorment per a l'Ajuntament de Figueres, el qual du a terme una modèlica labor cultural ajudant a la recuperació d'autors locals, per exemple Jaume Miravittles o Puig Pujades, iniciatives de relleu com l'estudi sobre la premsa de la capital de l'Alt Empordà o bé sobre la revista *Empordà Federal*. Un esplèndid catàleg d'edicions d'una de les ciutats més dinàmiques culturalment de Catalunya, tot i les limitacions econòmiques i sanitàries que posen en perill la normalitat de convivència, bàsica en la vida cultural.

L'obra ha anat a cura d'una especialista en el compromès novel·lista. Bosch s'ha dedicat molt i bé al seu protagonista i ha tingut cura d'una biografia modèlica en la qual esmicola,